

REDACTIA

Arad, Deák Ferencz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
 pe un an 20 cor.
 pe 1/2 an 10
 pe 1/4 an 5
 pe 1 lună 2
 Anul de Duminecă pe un
 4 coroane.
 Pentru România și străinătate
 pe an 40 franci.
 Manuscrisurile nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-utca nr. 20

INSERȚIUNILE:

de un șir garmond: prima
 dată 14 bani; a doua oară
 12 bani; a treia oară 8 b.
 de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele, cât și
 inserțiunile sunt a se plăti
 înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502

Scrisorile nefrancoate nu se primesc

TRIBUNA POPORULUI

„Infrății”

Nu știm, dacă la Sibiu și Brașov se va lua știre despre lupta zdravă de am dat o Lună și Marți în casa comitatului nostru. Ar fi o chestie de lealitate să se ia. Pentru că Lună de zile, ba chiar ani întregi, îndeosebi confrății din Sibiu, ni-au prezentat ca *infrății* cu Ungurii! Din cauză că la banchetul de instalare din 1899 P. S. Sa Episcopul *Popea*, într-un toast fericit, știuse atât de plastic să formuleze programul politic al Românilor: *Suum quique!* — și se găsisse un fruntaș maghiar, contele *Tisza István*, care accentuase și el importanța mare a *înțelegerii* dintre Români și Unguri.

Fiindcă am scris că dorim această înțelegere, bunii frați s-au năpustit asupra noastră, ocărându-ne rău pentru că ni-am fi — *infrățit* cu Ungurii... Și până acolo au mers cu patima, încât pentru a lovi în noi, s-au prins tovarășii, și *continuă* această tovarășie și azi, cu accia dintre Români de pe aici, cari nici-odată n-au spriginit ci *totdeauna* au combătut partidul național. S-au legat tovarășii cu acești Români îndeosebi de când s'a deschis campania pentru îndeplinirea scaunului episcopesc. Iți și văzurăm pe *autorizați* combătând, alături cu francmasonii, cu șovinștii cei mai incarnați și cu însuși guvernul țării, pe candidatul și apoi alesul episcop *Vasilie Mangra*, pe bărbatul a cărui alegere însuși organul comitelui suprem din Arad, la 10 Dec., o considera ca *însemnând învingerea spiritului național*...

Și a urmat neîntărirea lui *Vasilie Mangra*. A venit însuși *„Drapelul”* și a recunoscut că prin neîntărirea aceasta s'a isbit în *autonomia* noastră bisericească... Numai cei dela Sibiu și Brașov dau nainte pe cîrda veche, lăsând între cetitorii lor să se acrediteze svonul pe care atîta vreme l-au lăsat, că Arădanii s'au dat cu Ungurii...

Când ne gândim însă că mai bine de doi ani ne-au tratat ca pe — *trădători**, până s'au convins în urmă de nedreptatea ce o fac, drept să o spunem: e de înțeles că le vine greu să lase toate acușările, să recunoască și despre noi că ne facem datoria de Români.

Noi le răspundem însă cu — *fapte*. Și să ne arate severii noștri confrății încă un comitat, în care lupta națională e așa de bine organizată și se dă cu atîta bărbăție, ca la Arad... Și să ne spună dacă nu *„trădătorii”* de acum sunt șapte ani și *„infrății”* de până mai zilele trecute au dat lupta? Ori să ne arate dacă Hamsea și-a ridicat glasul pentru *drepturile limbei românești*? Sau să tăgăduiască faptul, că înainte cu o lună și ceva *„autorizații”* n'au susținut alegerea francmasonului Beleş împotriva lui Dr. Suci, și dacă nu Dr. Suci a deschis Lună focul, ear' frații Beleş amîndoi erau înveliiți în ceata sutelor de șovinștii cari strigau cu furie împotriva limbei românești?!...

Și să ne arate confrății dela Sibiu și Brașov certificate de bună purtare românească, după-cum le arătăm noi reproducînd cum haita șovinistă s'a sculat împotriva noastră.

Ni-e indiferent de altfel dacă frații dela Sibiu își vor reveni ori persistă să ne facă nedreptate. Pentru că noi toți am intrat și ducem lupta nu pentru a stoarce cuiva recunoștință, ci pentru a ne achita de cea mai sfîntă datorie: datoria de a lupta cu toată puterea noastră pentru drepturile cuprinse în legea de naționalități. Și dacă un moment am lăsat din intransigență și ne-am arătat cu prevenire, am făcut-o pentru-ca cei din fruntea puterii să nu poată zice nici-odată că au căutat între Români, dar n'au găsit oameni de înțelegere... Ori-ce s'ar deslășura decî din lupta pornită Lună,

răspunderea o poartă cei dela putere, cari nu înțelegere cuată, ci vor să ne *supună!*

Vor afla deci acum și se vor convinge atît frații români geloși de drepturile naționale, cât și Ungurii cari caută supuși ear' nu tovarășii de luptă pentru binele patriei, că Arădanii da, s'ar *infrății*: însă numai pe *temeiul legii, respectându-se legea de naționalități*. Nu abdică însă la nimic. Nici nu se vor speria de amenințările presei maghiare, după-cum nu s'au descurajat nici de nedreptățile ce le-au făcut — frații!

Russu Șirivanu

Sfaturi frățești. Confrății dela *„Cronica”* din București scriu un *cald articol* (numărul dela 17/30 c.) în care arată că *vraja* dintre noi, cei *supuși Ungurilor*, numai *strica* ne poate. De acord.

Își exprimă apoi dorința ca *vraja* să înceteze, ceea-ce dorim și noi.

Și termină:

„Să încerce fruntașii neamului a se înțelege între ei, și a rezolvi tot și toate *cestiunile* pîndinți.

„Asemenea trebuie cu o oră mai de vreme să se sfărșească cât mai curînd *dubla politică* ce se face de români: unii *pasiviști* și alții *activiști*, ori toți *pasiviști* ori toți *activiști*, căci așa cum merg lucrurile astăzi, unii hăis și alții cea, *căruța* va sta pe loc, și din sbuciumul *tragerei* la dreapta și la stînga, *proșapul* ei se poate rupe și *iată-o rămasă fără cărmă*, așa că este *pericol* să se *prăvălească* din înălțimea unde au ridicat-o acei cari au creat-o.

Amintim însă *confrăților noștri* că numai dela 1892 încoace *Românii* sunt toți — *pasiviști*. Până atunci cei din *Ungaria* au susținut *activitatea* în vederea *întrării* în Dietă... Mai putem deci *inaugura politica* aceasta: noi ac-

tiviști ear frații din Ardeal pasiviști până ce nu se va șterge și în Ardeal — censul.

Răul nu residă decî în faptul că unii suntem activiști ear alții pasiviști. Ci vorba-i ca activiști și pasiviști să fie bine înțeleși în privința rolului fiecărei tabere.

Președinte al Reichstagului, după-cum se telegrafează din Berlin, a fost ales tot contele Ballestrem, cu 195 voturi contra 89. Ballestrem, demisionase din cauză că ajunsese în coalisiune cu o parte a parlamentului. El atacaseră reu îndeosebi socialiștii.

Restabilirea adevărului.

Pentru a seduce opinia publică maghiară, un ziar local spunea că pe vremea când la Caras-Severin și în Arad comite suprem era *Tabajdy*, cunoscutul pașă, Românilor nu li-a fost permis să vorbească românește și nici s'au condus în Caras-Severin românește *procoloale*

Afirmația aceasta este *inexactă*. Adevărat că *Tabajdy* când a *presidiat* prima congregație în Lugoj, a încercat să înăbușe limba românească. Chiar în prima zi a congregației, după cum ne afirmă amicul nostru *V. Tomici* care a luat parte la acele lupte, *Românii* au scos din arhivă acte și au dovedit îndată nu numai dreptul, dar și *usul limbei române*. Așa apoi însuși *Tabajdy* în ședința de după amiază a ordonat ca *prototonarul* să repete și românește *enumărările* și *decisiunile*.

Ear d'atunci nimeni n'a mai îndrăznit în congregația dela Lugoj să se atingă de *drepturile limbei românești*, ci până în ziua de azi ea a rămas *limbă* *protocolară* și *raportul vicșpanului* se lipărește și în limba românească.

Acesta-i adevărul.

Și așa trebuie să se facă și la Arad, ori le place șovinștilor ori nu!

George Baritiu și amicii săi.

— *Correspondență*. —

(Urmare).

10.

București, 7 Februarie 1838.

Domnule și frate,

Scrisoarea Domnii tale dela 20 Ian. m'a umplut de o bucurie, care cu atît a fost mai mare cu cît eștios mai neașteptată. Nădăjduesc că începutul acestei întemeii între noi o *correspondență* pe care o doresc în toată inima. Sunt Român și Transilvănean și am datorii netăgăduite de a cunoaște starea țării aceluia, pe care o pot afla totdeauna dela Dumniata.

În scrisoarea adresată cătră mine te minunezi de înaintările noastre de aici; ne fericesc că trăim într'un stat cu oare-care existență a sa politică și dai dreptate sporurilor ce es în toată vremea din opiniile noastre. Crede-mă însă că *echo* face mai mare șgomot decît însuși sunetul. Nu zic că nu facem ceva; dar nu cu chipul acela cu care se aude și cu șolozul acela ce se așteaptă de toți Români bine gânditori. Rugina grecismului nu s'a șters încă; golomia împărătește cu un schiptru de fer; literatura română are adoratori decît pe tinerimea care se formează acum prin școale: așadar ori-ce producție literară întâmpină *pedecii* sau e *zadarnică*, ori, în slîrșit, n'are nici o cînstă. Cu toate acestea tot ese, tot se face câte ceva pentru-că se găsesc entusiaști sau zeloși care își jertfesc și punga și viața lucrînd pentru a

grăbi viitorul acela slăvit la care trebuie să ajungă posteritatea, căci de noi s'a trecut ¹⁾.

Dumniata plîngi pentru *piecea* acea fatală, care va oprește a cetui producțiile literare de aici și pe noi ne lipsește de plăcerea acea sentimentală că lucrăm pentru toată românia! Vina o aruncă asupra *magnaților* noștri; ai dreptate, dar nu-i osândi mult. Ei sunt crescuți grecește sau franțuzește, prin urmare nu sunt români; afară de aceasta ei inchipuesc o castă, o aristocrație; cum șocotești dar acum că acești oameni povătuți de un *egoism* atît de înghesuit, pot a se gândi și a lucra pentru un *interes național*?

Eu și un alt coleg al meu ne-am apucat ca să dăm afară un *jurnal politic, industrial, comerțial și literar*, care să ese pe toată ziua ²⁾. Această foaie a început la 1 Ianuarie și urmează regulat. Ca să dăm o întindere mai mare acestui jurnal, noi am scris de atunci la Viena cerînd *voe și șlobozenie* la acel guvern să fie primit și în *provințiile austriace* sub *tarifa celorlalte gazete*. De vom fi norociți ca să dobîndim ceia ce cerem, atunci curaj numai; biruința este a trei particulari și *triumful* al tuturor Românilor. Mă tem însă mult că nu o să isbutim nimic; ori-cum, noi am cercat, ne-am făcut datoria; și când ceilalți toți nu făceau nimic, noi avem mulțumire că am mișcat treaba. Atît pentru *comunicația stabilită*.

Mă bucur că foaia literară a căzut sub mîna

¹⁾ Acest pasaj a fost folosit de Baritiu în articolul „Taromânească” din *Gazeta de Transilvania* dela 23 Aprilie 1838 pagina 27.

²⁾ Romania ora ziar cotidian. Il edita F. Valhaum, librarul Curții. A apărut la 1 Decembrie și a dispărut la 30 Decembrie. Dintre scriitorii lui a scris la Romania numai P. Aron și Gr. Alexandrescu.

D-Tale și nădăjduesc să vedem lucruri care o să-ți facă cînstă înaintea a toată românia; imi pare rău însă că mie nu-mi vine, după-cum eram *prenumărat* la „Foaia Duminecii”. Ai bunătatea domnule și șocotește-mă între *prenumărații*, trimițîndu-mi tot deodată și foaia politică nemțească. Acea foaie literară eu nu țin să o complimentez altfel decît să o publicez prin organul Romaniei. Cât pentru *jurnalele* ce zici că ți-ar face trebuință, adevă *Curierul de amle sexele și Muzeul național* ³⁾ îți fac cunoscut că cel dintîiu umblă cam șchiopătînd eșind abia cînd și cînd. Muzeu național a degenerat cu totul el mai nu este alt-ceva decît ceea-ce era Foaia Duminecii a D-Voastre. Alte *jurnale literare* n'avem. Dacă poțtești eu pot să strîng *numerile* ce au eșit atît din *Curierul* de ambe sexele, cât și din *Muzeu* și să ți-le trimet; dar sunt puține și puțin folos poți să trag, căci, după cum zic, unul abia iasă, altul a degenerat. Societatea noastră literară abia își ține numele; toată literatura noastră stă în niște *traduceri* care vîd lumina cînd și cînd. Vezi dar că nu-i așa după cum s'aude. De-mi vei da *voe* voi descri în toată sinceritatea, mai pe larg toate aceste pe care aici abia le ating.

Imi pare dar rău că nu pot să ți slujesc acum cu nimic; mă bucur numai că am dobîndit *prilej* de a întinde cu Dumniata o *correspondență*, care mă va folosi mult.

F. Aron.

(Va urma).

³⁾ „Muzeul național”, redactat de Aron a apărut la 5 Februarie 1836 și a ținut până în Ianuarie 1837. El eșia odată pe săptămână și se împărția de-odată cu ziarul lui Eliade: „Curier rumanesc”, fără ca acesta să fi fost abonamentul. „Muzeu” este un bun izvor pentru istoria culturală a anului 1836.

Românii în Ardeal.

Sub acest titlu ziarul „Alkotmány” publică la locul prim un articol despre situația Românilor în Ardeal în raport cu scopurile politice maghiare relative la înființarea statului unitar național maghiar.

Și autorul ajunge la triste concluziuni.

În Ardeal lucrurile stau foarte rău.

„Se șgduie terenul sub picioarele maghiarului și Românișmul cucerește în mod înspăimântător. Boala aceasta e veche. S'au aflat mulți doctori, dar de vindecat n'a vindecat o nici unul... serie și continuă:

„Guvernul văzând pericolul, a început să maghiarizeze cu fer și foc, cu deosebire în școlile.

„Românul în Ardeal astăzi este putere mare. Și puterea aceasta în tot locul are o atitudine dușmănoasă maghiarimel. Ear clasa de mijloc a proprietății maghiare pere, se nimicește. Zi de zi auzim cum unul ori altul proprietar maghiare și a vândut averea. Înaintea cutărei porți nemeșei bate toba și în vechia curie strămoșească își face străinul intrarea. Ne doare sufletul când ne uităm peste câte-o comună în care înainte de vre-o câte-va decenii locuiau 8—10 proprietari maghiari. Toți au perit. O parte a averilor au fost cumpărate de Români, alta de sași. La casa onorabilă a nemeșului spre uliță s'a spart pârtele și s'a făcut ușă și s'a deschis birt. În prispă cu lanț de aur pe burtă stă ovreiu și poruncește.”

Continuă apoi cu încredințări la adresa guvernelor cari au făcut o politică de naționalități detestabilă, la adresa societății maghiare din Ardeal care s'a izolat de societatea românească și e pătrunsă de spirit exclusivist; acuză și guvernul din Viena care în toate timpurile a întreținut legături secrete cu noi și în fine nu uită nici pe ultraștii români cari sunt cauza tuturor relelor. (Pe românește: cauza că poporul Român din Ardeal nu s'a maghiarizat N. Red.)

După aceste clișeurile tocite, pe cari acum d'atăta vreme le tot auzim, autorul relevează și un lucru cu minte, o idee nouă în fine cu modul de cugetare maghiar:

„Sunt oameni cari recomandă cu insistență că și noi să procedem față de români așa cum proced Germanii față de Poloni. Domnii aceștia uită cu totul că raportul nu e acelaș. Germanii sunt puternici, au armata lor proprie, noi suntem slabi. Polonii desconcertați, și puținți; Români, în la olaltă, mai multe milioane locuiesc în patria noastră și se pot răzima și pe Regatul învecinat.”

Cronica săptămânei.

Congregația. — Un „moralisator”. — Conventiculul din Timișoara. —

Alai, nu glumă; luptă, nu șagă. Și tocmai de începutul săptămânei, la cea dintâi întrunire a părinților comitatului, în adunare generală.

Ziua bună se cunoaște de dimineață, — zice proverbul. Și magnificul fișpan, deși nu e român, sau tocmai pentru-că nu-l român, a trebuit să simtă adevărul zicalii românești, deși părea că nu s'a gândit la furtuna ce o să urmeze adierei fine a primei interpelații.

Vine a doua interpelație; urmează a treia; și Suciul par-că nu mai sfirșește...

Sudori de moarte-l treceau,

Să-și ajute nu putea;

Ungurașii — nu 'ndrăneau...

Și într'una își da cu batiata pe frunte; îi era cald, căldură — foc nu alt-ceva; și boabele de sudori nu mai sfirșesc de a se imbulzi pe frunte-l.

Se ridică Gurban și grăiește, ca un învățat patriarch, ajuns din vremuri bune de a apuca grele vremuri.

Eată și Iuppiter Tonans, Mihael Veliciu:

Și după aceste premise înțelepte te vei aștepta iubite lector desigur și la concludsi.

Îți vei fi zis în gândul tău: în fine eată, și un corb alb, o voce maghiară care are judecata reală a lucrurilor și trage învățămintele sănătoase din desfășurarea logică a evenimentelor cari ar fi putut să-i desmeticească: *poporul Român nu va putea fi maghiarizat nici odată*. Forțele câte le cheltuim pentru himera maghiarizării ne sleesc numai pe noi și în vreme ce n'am putut maghiariza nici un suflet Român, noi am sărăcit, averile noastre strămoșești au ajuns la doba și în palatele nemeșei din satele din Ardeal s'a etablat ovreiu „cu lanțul gros de aur pe burtă”.

Dar te-ai înșelat iubite cetitor, dacă pe un moment te-ai îndepărtat dela nota psihică a fondului sufletesc maghiar. O nu, nu așa cugetă maghiarul. Grandomania este un atribut inherent caracterului maghiar. Un vis atât de frumos, o Ungarie în care fie-care suflet să fie maghiar nu poate fi abandonat așa numai cu una cu două. Nu decepții dar desastre pot înfrânge numai aceasta tenacitate maghiară.

Vor veni însă și acestea asta e sigur. Noi, ori cât de mult până atunci ni-ar amări confrății nostri maghiari viața, ori cât de multe pedeci ni-ar pune în calea progresului nostru, putem aștepta. Perirea la adică!...

Dar să dăm lui Alkotmány cuvântul, să termine.

„Trăește în Ardeal un politician Român foarte distins: *Moldován Gergely*. (Bravo ție! N. Red.) Cunoaște împrejurările și judecă cu o minte foarte prevăzătoare. Băiatul acesta pe vremea procesului memorandumului a deobligat națiunea la recunoștința vecinică... (Credem. N. R.) Vederile sale ar trebui să le cunoască fiecare politician care vrea să aibă rol în viața publică...”

„Politică de naționalități corectă adevă după receta lui *Moldován Gergely* N. R.) nu să poate face decât cunoscând bine acestea. Atâta e sigur că prin sistemul de pân'aci nu vom ajunge la nici un scop”. (sb.)

„Ceram respectarea legilor și dreptul limbei noastre!”

Urlet de flară lovită în pântec răsună dinspre ușa garnisită cu stătuți „patriotici”.

... Sudorile nu-și dau rind pe față presedei, batista e mai activă decât Manlicher la „plenckender Feier”...

„Elial”, e urletul „patriotic”, — dar îl strătaie și crunt lovește în president, de fi clatină, cuvântul adevărului, glasul dreptății.

Pe Russu îl apostrofază Severul „Taichii” că nu știe românește.

În felice di te! Și eată-l p'al „Taichii” pornindu-se la vorbă, de-mi scapă de sub mustățile în formă de coarne de bou câte-o minunăție, ca bună-oare: „Dulău ilusoriu”!

Ce prost real!

Dar să-l lăsăm, că-l „patriotic” și el — săracul; și din mila „domnilor” a ajuns ș'o mai ajunge. Ș'apoi d'al nostru neam nu mai e de socotit, ci numai de compătimit este...

Românașii au luptat și s'au ținut mai bine decât un husar în șea, ear magnificul a asadat și s'a colorat la față.

Și fusezeră ceasurile 9; și s'au făcut ceasurile 12, dar nimic n'a isprăvit.

Oăci el un fel și-a propus, ear Românișul altfel au dispus.

Ce-l rămanea deci de făcut? Numai atâta, ca să amâne intrarea în ordinea zilei

Din Dietă.

— Ședința din 29 Ianuarie. —

Zi a obstrucției a fost cea de astăzi. Eroul zilei a fost kossuthistul *Komjathy Béla* care a măcinat la cuvinte aproape 4 ceasuri întregi și presintând pela 2 ore un proiect de concludsi și-a exprimat regrete că timpul e atât de înalțat încât e silit să-și termine discursul.

Kossuthistii au subliniat cu dese aplause câte-o frasă de efect din vorbirea monstră a lui *Komjathy*.

Komjathy a desfășurat cunoscutele dorințe ale kossuthiștilor referitoare la reformarea armatei, armată națională maghiară pentru-că Ungurii nu să pot însufleși de spiritul austriac (dar Românișul să pot însufleși de spiritul unguresc!? N. R.)

Președintele a ridicat ședința la 2 ore.

„Răsbunarea mangriștilor.”

Sub acest titlu „*Arad és Vidéke*” scrie următorul articol de frunte:

Un mare rățăcit al vremurilor de mult trecute *Herostrates* a dat foc vestitei biserică *Diana*, ca numele său să-l facă cunoscut lumii întregi și să se facă pentru totdeauna nemuritor. Exemplul lui în cursul veacurilor a aflat mulți imitatori și fiecare veac își vrea pe al sîi *Herostrati* urgisiși. Reprezentanții moderni a acestui soi de oameni s'au presintat astăzi în sala comitatului *Arad* și cu tăciune aprins în mână s'au apins de biserică sfântă a statului nostru maghiar. Ca piromaniaci cu patimă sîlbatică au aștită facăra și cu sete nestînsă căutau aliment puterii mistuitoare a focului. Nu a fost înaintea lor sfântă concepțiunea *Dumnezeirii*, n'a stărnit în ei respect multele sacre amintiri ale trecutului milenar, sufletul lor sîlbatic înseta după vedita măreață a nimicirii și împotriva spiritului sublim al creațiunii s'au întovărășit la luptă cu bestiiile distrugerii.

Un braț tare de bărbat a lovit peste mână pe tăciunari, ear tăciunele ce le-a căzut din mână au fost călcat cu picioarele de oamenii însufleșiți ca nici o schintee să nu rățăcească pe biserică amenințată. Planul valahilor *Herostrati* nu a reușit deci, și acum ca șerpil cărora li-s'au scos dinții veninoși, își scot neputincoși limbele lor cu donă crăcuri. Valahii obstruează...

Spiritul lui *Vasilie Mangra* nu vrea să fie pe pace în ședința sa din *Oradea* mare și sbătînd din aripele sale gr-le și negre a sburat în sala comitatensă. Spi-

ritul răsbunător al candidatului de episcop respins, a mînat armata aceasta harnică în contra națiunii maghiare, care a știut a face de azi pe mîne declarațiunii patriotice în credința că va face uitate învățămintele dureroase ale trecutului. Guvernul însă atunci când n'a recomandat pe *Mangra* spre a fi întărit, a declarat-o, că nu vom uita mai mult, că păcătoșilor pocăiți nu li-se va mai ierta și mîna bine-făcătoare și blîndă decă se face pumn e în stare să sdrubească, să nimicească.

Scandalul de astăzi ne-a arătat că lovitura ce detentorii puterii de stat au dat dușmanilor nostri neastîmpărați prin neîntărirea lui *Mangra*, 'ia durut, dar nu 'i-a frînt, nu 'i-a învățat minte. Ei, bine! Știm noi și altfel lovi. Știm noi astfel lovi mîna dușmană, ca să-î cadă pe vecie arma din mână. Pe masa parlamentului stau cu grămada petițiunile solicitătoare a *revisiunii* legii naționalității și de va fi de lipsă va și face parlamentul *revisiunea* legii de naționalități, așa că pe vecie va amuți obstrucția valahă.

Dar să 'năbușim revolta ce ni-au cauzat-o atacul îndreptat în contra *statului unitar* și să examinăm liniștit și cu obiectivitate binevoitoare dorințele *Veliciștilor* și cei mai înverșunați agitatori au atîta minte că învață ungurește; ei deci toți știu și înțeleg limba statului. Dar limba valahă n'o pricepe cei mai mulți dintre membrii congregației. Ce lipsă au deci să asigure mai multe drepturi limbei valahă în sala comitatului. Este oare aceasta spre folosul afacerilor publice, înlesnește desbaterile le face mai nemijlocite și ușurează rezolvirea afacerilor? Așa-i că nu? Realizarea dorinței lor ar fi izvor de nouă turburări și greutăți. Silințele lor nu sunt îndreptate spre folosul poporului. Isbucnirea lor de astăzi nu-și are motive de călcare de lege, căci doar și pân'aci își puteau neconturbat folosi limba lor maternă. De ce cer deci mai multe drepturi limbei lor, de ce au făcut acest nou scandal, de ce s'au năpustit din nou în contra statului unitar maghiar?

O spun, de ce. Pentru-că a erupt din ei bestia, pent-u-că au văzut că cu comedia lor nu ne mai pot înșela și cu frumosul nu ne mai lăsăm să ne sfășie trupul nostru.

Până ce bestia a fost flămîndă am săturat-o. Am fost generoși, darnici și am hrănit-o ca pe propriul nostru făt. A și crescut frumos, s'a întărit; a devenit tare, aproape groaznic. Dar acum, în loc ca săturată fiind să ne ajute la lucru ori cel puțin încălzindu-se la razele soarelui sta-

pentru a doua zi dimineața, ca să rămănem mai puțin pentru a-l hărțui.

De sigur însă, când a înșchis ședința și-a adus aminte de *Pirhos* și și-va fi zis:

— Încă așa o congregație și-mă pot duce de fișpan în *Torontal*.

Și s'a supărat dar' nenea *Samurache* pe noi aști dela „*Cronica săptămânei*”... I-am zăflemisiat anume foaia, înainte de a o cunoaște — ne spune într'un articol chiometric, ce publică într'unul din numerii din urmă ai „*Tribunii*”.

Bine, dar ce zor putem avea să-î cunoaștem foaia, când îl cunoaștem pe *redactorul* foii? Nici nu înțelegem dar' supărarea lui nea *Samurache* pentru niște glume inofensive publicate la adresa unei foi, ce fericire! n'a apărut încă, dar durere! amenință, să apară...

O, doamne, de este cu puțință, fă sa treacă păharul asta dela mine!

S'au întrunit; și să zică s'au întrunit la *Timișoara*, Joi seara, controlă-mă glășiștii, sub presiuni „grand”-ului din casa magnaților, ca să-și dea cu părerea asupra mijloacelor de a mîntui biserică ortodoxă-română din ghiarele românilor ortodocși.

Mitră pentru „*Mădchen für alles*”, și

aceasta cu ori-ce preț, ori-ce ar costa și cât ar costa, căci altfel *Wlassics* nu poate dormi în pace și-î tradare, dacă „domnii” nu pot tot ce ar vrea, — acesta e concludsi.

Ear mijloacele? Eată un practic mijloc. Se lansează în public și se șoptește în toate urechile:

„Ori cine va fi ales vlădic la *Arad*, nu va fi întărit; acesta e lucru hotărît. Părintescul guvern, care ține la fericirea Românilor și la preocuparea bisericii lor, va refusa ori-ce altă recomandăție spre întărire, decât aceea alui *Augustin Hamsea*. Va obiecționa cineva, că legea nu permite astfel de procedură. Răspundem (noi conventiculiști) că vom dovedi prin fapte că așa este cum zicem noi și așa va fi *Hamsea* va fi după a treia cădere a sa administrator al episcopiei *Aradului*. Nu de geaba e „*für alles zu haben*”...

Și domnii conventiculiști cred că guvernul se va preta călcării legilor; ba prin felul lor de corteșire îl fac a înțelege, că ei doresc să se pună de-a curmezișul legilor, căci îi ofer o coadă de topor.

Acest fel de svonuri mîngăitoare respără din conventiculu din *Timișoara*. Dar tot de geaba, — căci *Hamsea* n'are să fie vlădic, până-î luna.

tului maghiar să ne dea pace — să întoarcă împotriva noastră și ne vrea sângele.

Noi însă nu ne lăsăm. Și sfânta datorință a conservării noastre proprii vom împlini-o tot atât de conștiincios cum virtuțile generosității și a umanității le-am profesat. În locul politicii de scuse și căpătueli vom pune aplicarea riguroasă a legilor drepte și umane, și în sensul acestor legi vor beneficia de bunățile patriei acesteia, numai filii ei ascultători și credincioși. Pentru pedepsirea fiului necunosător și necredincios vom avea destulă forță și putere.

Din ceea-ce rezultă, că a lupta pentru limbă, după logica ungurească însemnează a nesocoti — concepția Dumnezeirii, a aprinde statul „unitar maghiar”, a te conduce în toate de „spiritul de răsunare” și așa mai departe...

Câtă perversitate!

Finanțele României.

Recomandăm în particular atențiunii cetitorilor noștri următorul articol, apărut sub acest titlu în numărul dela 17 Ianuarie curent în „La Revue Economique et Financière” din Paris.

Din acest articol se va vedea că politica financiară a României devine din ce în ce mai apreciată în străinătate.

Se știe la ce procedeu drastic a recurs guvernul român, acum trei ani, pentru a restabili echilibrul bugetar.

Această monarhie nu s'a dat însă să dinaintea unui remediu eroic, care înspăimântă în Republica noastră democratică: ea n'a avut de a forțea aristocrația bugetivă și de sus în jos, pe scara birocratică, salariile au fost fără îndurare reduse la proporțiile necesitate de împrejurări, înșiși Regele și ministri dând exemplul cu fapta.

A fost o stupefacțiune în toate țările și mai ales la noi, unde întotdeauna contribuabilii plătesc neobișnutele guvernărilor. Dacă exemplul ar deveni contagios și dacă s'ar pune în practică proverbul francez: „Cine sparge sticlăria, o plătește!” ar fi sfințitul lumii atunci. De aceea s'au grăbit să se îndoiască de opera indeplinită în România, sau cel puțin de durata ei.

Și-au zis, sau mai bine, ni-s'a zis că manifestățiunea făcută și echilibrul restabilit, România va reveni la vechile metode. Et bine, profesii s'au înșelut. Nu numai că echilibrul a fost restabilit, dar s'avea mai mult: deficitul au fost înlocuite prin excedente și aceste excedente n'au fost întrebuintate a mări salariile scăzute; ele au servit de a amortisa prin anticipație, datoritiile Statului și a constitui o rezervă. Sunt trei ani de când durează aceasta!

În mod paralel, și dând o desmintire faptului general, dacă nu chiar legei generale de creștere quasi automată a cheltuielilor, guvernul român a menținut cu rigurozitate aceste cheltuieli la cifra la care le încoborise; de ceea-ce însă în special se bucură recentul Mesagiu Regal este prezentarea unui proiect de buget pe 1903 identic cu cheltuielile bugetului pe 1901 și, de care-ce veniturile au progresat, soldarea lui se face cu un mare excedent.

Același Mesagiu Regal constată, de altfel, că înfrânând cheltuielile, statul român nu se desinteresează de mersul înaintea al diferitelor lucrări, care fac parte din funcțiunile unui stat modern. În privința măsurilor financiare, Mesagiul anunța prezentarea unei refaceri complete a contabilității publice, cu atât mai interesantă cu cât în această reformă sunt cuprinse consolidarea și estensiunea progreselor săvârșite. În ordinea economică, un proiect de reformă a accizelor este destinat să desființeze piedecile pe care regimul actual le aduce comerțului intern. Comerțul extern, pe de altă parte, va beneficia de desăvârșirea lucrătorilor portului Constanța, duse la un sfârșit fără a se recurge, la credite. Balanța comercială, de altfel este mai mult decât îndreptată, de oare ce dela un debit de 80—90 milioane a trecut la un credit de o importanță aproape egală, compensând aproape serviciul datoriei publice. În ordinea socială, în sfârșit, o lege asupra orga-

nisărei băncilor populare va fi prezentată Parlamentului.

Eată unde este România a doua zi, se poate zice, după o crasă care datează din 1899 și din care se părea că nu se va ridica multă vreme. Nici o minune nu s'a s'atemptat, de astfel, în această transformare așa de repede. A fost deajuns să fie o voință — și o voință întovărășită de un spirit de continuitate. Ca și al nostru bugetul român nu era atins în însăși ființa lui. În România ca și la noi, se mergea prea repede cu cheltuielile. A fost deajuns de a se opri această urcare de cheltuieli care se suiau mai repede decât dezvoltarea veniturilor și de a-l echilibra, prin ceea-ce propune la noi de Beauquier, prin economii: balanța bugetară, s'a îndreptat dela sine. Supunom procedul comisiei noastre bugetare, care e în căutare de mijloc de restabilire a echilibrului de care nu va profita de sigur, dar care nu va putea zice, cel puțin că nu-l cunoaște.

NOUTĂȚI.

ARAD, 31 Ianuarie n. 1903.

Alegerea din cercul Beiușului.

Ni se scrie din Beiuș: „Corteșii ca acestea, nu s'au mai pomenit po aici. Vineri și Sâmbătă fibirăul din Beiuș și Cei-ca au cutreerat toate comunele și pe la toți preoții, căutând să-l câștige pentru Nicolae Papp, directorul de finanțe din Oradia. Cu toate acestea, cei mai mulți preoți s'au purtat brav. Cristea din Foreu și Săracu din Cojdeni au scos afară din biserică pe notarii cercuali (greco-catolici) Opreș și Ciumpu; la Roșia judele cercual di Poynar a corteșit grozav pentru Papp Nicolae; ear la Popmezu preotul a dat mână cu corteșii străini de legea noastră. Giurul Beiușului, precum și în cercul Ceoia, voturile le are dr. Ioan Papp; Vasilie Papp, preotul din Topa, s'a purtat admirabil. Astfel candidatul nostru are peste 2000 voturi, față de câte-va sute ale lui N Papp. Duminecă e scrutinul. Comisar este învățătorul Pinter. Poporul e cu noi, toți strigă: „Trăiască Mangra și peară dușmanii bisericii!”

Conferența intimă ce s'a ținut

Joii în Timișoara sub presidenția d-lui Gallu, s'a sfârșit cu o zicală mare a d-lui P. Rotariu: Biserica e în primejdie, deci — Hamsea să fie ales episcop la Arad; și ori cum o fi, garda (citește: „neamurile”) moare dar nu se predă!

Sărbătorirea contelui Eugen Zichy. În cercul studenților universitari din Pesta s'a pornit mișcare să facă demonstrații pe lângă contele Eugen Zichy pentru discurtul său de Joi din parlament. Deja Vineri înainte de amiază câțiva conducători ai tinerimii s'au dus în parlament unde au comunicat ideea câtorva deputați de partidul 48 și independent și din partea cărora a fost primită cu mare plăcere. Seara s'a întrunit, tinerimea în cercul partidei independente, unde s'au adunat și deputații la o conferență intimă. Mady Lajos și Hofmann Otto, conducătorii tinerimii și-au comunicat ideea prin un discurs viu și au cerut protecția partidului.

Călătoria lui Biro Lajos. Nu de mult s'a fators în patrie învățatul Biro din călătoria făcută prin Guinea-nouă și ea-l ear a plecat. Pe învățatul care a venit cu bucurie acasă să odihnească îl supără clima de aici aspră și rece, așa încât de când e acasă, suferă mereu de catar de plămâni și gât, încât a trebuit să plece de nou în străinătate. Biro pleacă la Tunis și în centrul Africii, unde își va continua cercetările științifice. Ministrul de culte Wlassics care a asigurat lui Biro leafa de grijitor la muzeul național și în aceasta cale va proteja pe distinsul învățat.

Fidanțare. Din Lugoj primim anunțul logodna d-șoarei Ecaterina Iorga cu dl Dr. Petru Maier.

Felicitările noastre!

Luptă împotriva ofitei. Din Chicago se anunță că Regele petrolului Rockefeller vrea să facă un premiu de 7 milioane dollari pentru acela care va descoperi leacul în contra ofitei.

Boala moștenitorului de tron german. După-cum se știe, moștenitorul de tron al Germaniei s'a răcit în călătoria sa la Petersburg. Medicii spuneau că e numai o boală trecătoare. Se depeșează din Berlin, că starea sănătății prințului nu s'a îmbunătățit și e silit să stea încă în pat. Aceasta e cauza, că la zina nașterii său nu l-a văzut. Medicii recomandă prințului cea mai mare grijă.

Un naufragiu teribil. Vasul cu pânze anume „Rasa Abat” s'a inecat în Marea Caspică în timpul unei tempeste. Șase marinari și căpitanul au isbutit să se apuce de plută, ruptă din corabie, în vreme ce toți ceilalți marinari se inecau.

Pluta a fost bătută de valuri mai multe zile. Trei marinari au murit de foame, ceilalți au mâncat cadavrele camarazilor lor. După alte șase zile un vapor a găsit pluta. Căpitanul era leșinat, marinarii erau morți.

Căpitanul e pe jumătate înebunit.

„Serată Bohemă” va avea loc Sâmbătă la 31 Ianuarie seara în sala mare a „Casei Naționale” din Arad, cu următorul

PROGRAM:

1. Marș invisibil; cor.
2. Cântec ademenitor; cor.
3. „De ce tăceți?” poezie de N. Nicolescu; declamație.
4. L'auteur de „J'accuse”; confesiune.
5. Duet-solo de vioară.
6. Cântec; cor.
7. Cântec sentimental; solo de voce.
8. „Bohemiene”.
9. Căpitan Nuhă? declamație.
10. Dans până în zori.

Începutul la 8 ore seara. Prețul de intrare 1 cor. de persoană.

Venitul curat este destinat pentru „Asociațiunea Națională Aradană”, „Fondul tinerimii seminariale” și pâne săracilor din Arad.

NB. La miezul nopții premii și surprize pregătite și nepregătite.

Denunțatorul familiei Humbert. Cotarello, cel care a denunțat familia Humbert, și a câștigat premiul, declară într'un articol publicat în ziarul „Pangolo”, că nu premiul ci scandalurile acestei familii produse în stinul unei familii oneste din Madrid, l-au îndemnat să facă denunțarea. Putină lume este care poate crede cuvintele lui Cotarello.

Telegrafii fără sirmă. — Guvernul italian a hotărât să primească propunerea făcută de Marconi, inventatorul telegrafului fără fir, d'a înființa în Italia o stațiune foarte puternică, radio-telegrafică, prin care să se poată comunica cu Argentina (America-de-sud) și cu Eritrea (Africa-de-răsărit).

Incendiu pe mare. Ziarele scriu mult despre incendiul marin de lângă Singapore, care a amenințat cu distrugere totală vaporul „Vindobona” a societății de navigație austriace „Lloyd”. Privitoarele la cazul acesta au sosit din Singapore mai multe telegrame. Vaporul a sosit în portul dela Singapore cu marfă de lână și altele din Hong-Kong. Pe covertă erau mai multe familii chineze, care mergeau pe insula Java. Între acestea erau o mulțime de femei și copii, vre-o treizeci și-opt. Cât a ajuns vaporul în port a început marinarii să îl descarcă. Când au deschis o ușă din partea de dindărăt a vaporului, a eșit de-odată o un nor de fum. Îndată au dat signalul de foc și mateloții în frunte cu oficerii de marină au început să stingă focul. Toate pompele, câte erau pe vapor, au fost puse în lucrare; mateloții spăr-

geau cu berzele părțile de scânduri, care despărțeau partea aceea de mare. Valurile mării inundară în magazin, unde între marfă erau și o mie de lăzi pline de chibrite, de fosfor. E ușor de înțeles, că tot personalul era în mare spaimă, căci dacă s'ar fi aprins lăzile cu chibrite, toată corabia era perdată. Când căpitanul vaporului văzu, că imediat se tot mărește, a dat poruncă, ca să spargă părțile de scânduri pe de amândouă părți ale vaporului, ca astfel apa mării să poată intra în magazin. Când focul fusese stins, vaporul era de jumătate plin de apă, care făcuse mari pagube în el și căpitanul dete poruncă ca să pompeze apa. E de însemnat, că apa pătrunsesse și în casa de aburi și strică toate aparatele și mașineriile vaporului. Afară de aceea au fost siliți, să arunce mai mult de jumătate de marfă în mare, ca să nu se cufunde vaporul. Cu mare chiu și vai putu ajunge vaporul „Vindobona” în portul Singapore unde a și ancorat. Două vapoare engleze, cari se uitau cu ne-păsare la catastrofa de pe „Vindobona” nici nu au mers să îi ajute.

Necrolog. Ermolae Șandru, învățător dir. în Dolova (com. Torontal) a răposat Sâmbătă, la 24 Ian. st. n.

Fie-i țesina ușoară.

Catastrofe în America. Se scrie din New York că în fabricile de oțel ale societății „Southern Car and Foundry Company” a făcut exploziile un cazan și a omorât doisprezece, a rănit grav douăzeci și cinci de oameni.

În zilele trecute două trenuri de persoane s'au ciocnit lângă Arizona. Din cauza ciocnirii s'au aprins 20 vagoane. Sub ruinele lor s'au găsit până acum 21 de cadavre.

Journale de Statele-Unite. După datele cele mai noue statistice, afară de o mulțime de jurnale americane și englezești apar și aceste jurnale: 743 germane, 63 suedeze, 60 norvegiene, 39 norvegiene, 39 franceze, 38 boheme, 37 italiene, 37 poloneze, 37 spaniole, 19 hebraice, 16 olandeze, 12 slavone, 8 finneze, 5 portugale, 5 litvaneze, 5 armene, 5 maghiare, 5 croate, 4 chineze, 2 japoneze, 2 grece, 2 latine, 2 rusești, 2 indiane-aiouxe, 1 sârbă, 1 gaele.

„Academia Română” a primit două importante donațiuni, în ședința sa dela 10 Ianuarie curent:

Dna Ana V. a Urechiă printr'o scrisoare adresată Academiei, îi face donație, conform cu dorința exprimată de mult regretatul Urechiă, soțul său, toate manuscrisele și documentele istorice.

Di Dr. Ioan Mihályi, membru corespondent al Academiei, domiciliat în Sighet (Maramureș), i-a trimis un document, scris în latinește și purtând data de 22 Iunie 1384

Prin acest document, Regina Maria a Ungariei ficea lui Leopold, întărește în stăpânirea moșiei Cuhis, cu toate trupurile ei din Maramureș, pe B. I. C. Voevod, comite Maramureșului și pe frații lui Drag și Ion, cu toții fiii lui Sas Românul, pentru bravura lor ostășească.

În aceeași ședință, dl profesor Ion Tanoviceanu, membru corespondent, a prezentat fotografia unui document, care se pare a fi cel mai vechiu cunoscut până acum.

Acest document este de pe vremea lui Alexandru cel-Bun, și poartă data de 11 Februarie 1400.

O iginalul documentului aparține d-nei Maria Stroescu, văduva fostului președinte al trib. de Roman și proprietara moșiei Gherghaleu (Vaslui).

POSTA REDACȚIEI.

Dlul Em. Beza, Zlagna. Declarațiua trimisă în urmă n'o mai avem. Și de altfel, socotim că D-Ta prin cele publicate deja, ai dat destulă dovadă de lealitate și dragoste pentru pace între frați. Cei, cari și după acestea uneltesc în contra D-Tale și a bunei păci, sufletul de ț-l'ai pune pe palme, tot o să ți caute nod în papură.

Red. respons. Ioan Russu Șirianu. Editor Aurel Popovici-Barcianu.

